

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора філософії у галузі права Левченко Діани Сергіївни на дисертацію Винниченка Андрія Вікторовича «Адміністративно-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Продовольча безпека завжди була однією з найбільш актуальних проблем для будь-якої держави і Україна не є виключенням. Безперечно підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, стали певним поштовхом до розвитку означеної сфери, але одночасно із цим перед Україною постали нові виклики щодо створення сприятливих умов для суб'єктів різних форм господарювання в сільському господарстві, стимулювання виробництва сільськогосподарської продукції, розвиток і збалансування аграрного ринку. Одночасно в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави, питання забезпечення продовольчої безпеки як в нашій державі так і у всьому світі набувають нового рівня значущості та актуальності. Об'єктивна необхідність вдосконалення державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки визначають актуальність теми дисертаційного дослідження Винниченка Андрія Вікторовича «Адміністративно-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки».

Роботу виконано відповідно до: «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року», затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019; «Концепції Державної цільової економічної програми розвитку тваринництва на період до 2033 року», схваленої Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 31.01.2025 № 76-р; «Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації», схваленої Розпорядження Кабінету Міністрів України від

23 липня 2024 р. № 684-р.; «Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках», схваленої розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2024 р. «Плану заходів забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану», затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 327. Тема роботи узгоджується з темою науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому щоб спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та правозастосовної практики, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері, з урахуванням сучасних викликів та загроз (с.19).

Узагальнений в роботі теоретичний та нормативний матеріал аналізується з використанням виваженого методологічного апарату, який включає як загальнонаукові, так і конкретні наукові методи пізнання, зокрема: діалектичний, логіко-семантичний, порівняльно-правовий, соціологічний, системно-структурний, метод моделювання та інші методи пізнання (с.20). Загалом, методи дослідження є цілком сучасними й обґрунтованими, що стало запорукою успішного вирішення поставлених дисертанткою завдань.

Високий ступінь вірогідності і наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел. Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційної роботи становлять праці фахівців із галузі адміністративного, господарського, аграрного права, тощо. Окрім того, було використано напрацювання фахівців з інших галузевих дисциплін, зокрема: теорії держави і права, філософії,

соціології, економіки, фінансів, тощо. Нормативно-правову основу праці ставить Конституція України, міжнародні нормативні документи, кодифіковані та законодавчі акти, а також низка підзаконних нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано визначають адміністративно-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки. Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, аналітичні матеріали, статистичні дані, тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першої спробою, після початку повномасштабного вторгнення з боку російської федерації, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність та розкрити особливості адміністративно-правових засад державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства у цій сфері, з урахуванням сучасних викликів та загроз (с.21). Зокрема в роботі:

- уперше надано змістовну характеристику адміністративним процедурам державної підтримки виробників продукції тваринництва, як складової продовольчої безпеки, на основі чого аргументовано, що дотримання останніх забезпечує стабільність виробництва, підвищує його конкурентоспроможність, сприяє якості продукції та дозволяє ефективно реагувати на виклики, пов'язані з глобальними економічними та екологічними загрозами, а відтак, ефективне функціонування таких механізмів є запорукою сталого розвитку агропромислового комплексу та забезпечення потреб населення у високоякісних продуктах тваринного походження (с.22);

- удосконалено обґрунтування наукової думки стосовно того, що правовий режим воєнного стану негативно позначився на всьому сільськогосподарському секторі України, а відтак на стані продовольчої безпеки, зокрема: по-перше, відбувався перерозподіл державних ресурсів, адже пріоритети державної підтримки також було змінено, адже більша частина державного бюджету була спрямована на фінансування армії, оборонних потреб та відновлення

інфраструктури; по-друге, ускладнення доступу до земель та її ресурсів. Воєнні дії зробили обробку окремих земель просто не придатними до обробки. Крім того, порушення транспортної інфраструктури ускладнило постачання ресурсів (насіння, добрива, техніка) до фермерів; по-третє, у відповідь на виклики воєнного стану держава запровадила спрощені механізми надання фінансової підтримки аграріям, щоб забезпечити стабільність продовольчої безпеки; по-четверте, для підтримки сільського господарства в умовах воєнного стану були внесені тимчасові зміни в аграрне законодавство, зокрема це стосувалося спрощення процедур, пов'язаних із використанням землі та іншими ресурсами; по-п'яте, війна змусила українського законодавця підвищити увагу до забезпечення продовольчої безпеки, адже Україна, яка традиційно була одним з найбільших експортерів сільськогосподарської продукції, мала зберігати стабільний рівень виробництва продовольства, навіть в умовах війни; по-шосте, відбувалась мобілізація сільськогосподарських потужностей (с.23);

- визначено, що сільське господарство України, як об'єкт адміністративно-правового регулювання, представляє собою особливу сферу виникнення адміністративних правовідносин, яка регулюється за допомогою норм адміністративного права, а також сукупністю визначених ними інституцій та механізмів державного управління, що спрямовані на створення належних умов для функціонування, організації, управління, контролю та подальшого розвитку даної сфери з метою забезпечення продовольчої безпеки держави, сталого та раціонального використання природних ресурсів й соціально-економічного розвитку країни в цілому (с.40);

- з'ясовано, що на сьогоднішній день нормативно-правовий масив державної підтримки сільського господарства України в контексті забезпечення продовольчої безпеки представлена великою кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили. Так, Конституція України та міжнародні нормативні документи визначають найбільш важливі засади функціонування сільськогосподарського сектору, а також державної політики у галузі забезпечення продовольчої безпеки. В свою чергу законодавчі акти найбільш

доцільно поділити на дві групи: 1) документи, які регулюють окремі сфери сільськогосподарської діяльності, а також роботу суб'єктів у відповідній сфері суспільного життя; 2) законодавчі акти, що визначають основи здійснення державної підтримки. Що ж стосується підзаконних нормативно-правових актів, то їх ключове призначення полягає у визначенні процедурних та організаційних засад державної підтримки, а також здійснення звітності у цій сфері. Незважаючи на розгалуженість нормативно-правового матеріалу, слід зазначити, що він за своєю сутністю та механізмом реалізації є складним, а відтак ускладнює доступ до отримання такої допомоги (с.68);

- узагальнено, що на сьогоднішній день адміністративні процедури державної підтримки виробників продукції тваринництва врегульовані досить змістовно, однак при цьому вони є дещо бюрократично заплутаними. Зазначене досить часто призводить до того, що суб'єкти тваринного виробництва не мають можливості, зокрема з точки зору юридичного супроводу, отримати відповідну підтримку. Втім, в рамках представленої у роботі проблематики можемо узагальнити, що дотримання вказаних процедур, а також забезпечення їх практичної реалізації в контексті продовольчої безпеки дозволить: збільшити обсяги виробництва тваринної продукції, що в свою чергу сприяє зростанню внутрішнього ринку; підвищити якість продукції шляхом залучення інвестицій у нові технології, зокрема в частині виготовлення м'яса, молока, яєць, тощо; стабілізувати ціни на товари; зменшити залежність від імпортової продукції, розвивати сільські території, зберегти робочі місця, стимулювати фермерські господарства до розвитку (с.101);

- наголошено, що недосконалість державної підтримки сільського господарства України в контексті забезпечення продовольчої безпеки обумовлена наступними чинниками: 1) повномасштабна військова агресія, яка вплинула на всі сфери суспільного життя, а також призвели до руйнування критично важливої інфраструктури; 2) нестабільність та непослідовність державної політики в сфері забезпечення продовольчої безпеки та сільського господарства; 3) недостатнє фінансове забезпечення, відсутність ефективних

державних програм кредитування, високі кредитні ставки; 4) високий рівень корупції та неефективність адміністрування; 5) застаріла матеріально-технічна база, проблеми логістики тощо; 6) відсутність стимулювання екологічно сталих методів ведення господарства; 7) неможливість експорту продукції через заблоковані порти та обмежений доступ до ринків (с.168).

В дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення і висновки.

Однак, як і при дослідженні будь-якої складної та нової теоретичної проблеми, в зазначеному дисертаційному дослідженні міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям подальшої наукової дискусії та напрямками подальшої розробки даної проблеми. До них варто віднести:

1. Так, розкриваючи у Розділі 1 теоретико-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки здобувачу варто було окремо виділити підрозділ, присвячений характеристиці видів підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки

2. Розкриваючи нормативно-правовий масив державної підтримки сільського господарства України в контексті забезпечення продовольчої безпеки, автору варто було більш детально розкрити у ньому місце норм адміністративного права, адже вказана сфера знаходиться на перетині і з іншими галузями права.

3. На сторінці 168 автор вказує, що укладення Міжнародної угоди про світову продовольчу безпеку може значно посилити державну підтримку сільського господарства України, сприяючи підвищенню рівня продовольчої безпеки та забезпеченню стабільного розвитку всього аграрного сектору. Така угода, як вбачається, відкриє доступ до міжнародних фінансових ресурсів, що дозволить залучати міжнародні гранти, кредити та інвестиції від провідних міжнародних організацій, таких як: Світовий банк, МВФ, ООН тощо. І з таким твердженням складно не погодитись. Однак, як вбачається, розробка міжнародних документів дещо виходить за предмет представленого наукового дослідження.

4. Більшій конкретики потребує пропозиція автора про те, що Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» слід розширити положеннями щодо: посилення відповідальності виробників за порушення стандартів якості та безпечності продукції; розширення повноважень контролюючих органів, зокрема в частині проведення позапланових перевірок; оновлення стандартів контролю безпечності харчових продуктів відповідно до норм ЄС; тощо (стор.169). Адже не до кінця зрозуміло: які саме статті потребують доповнення, перегляду чи доопрацювання.

5. Опрацьовуючи напрями розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення адміністративно-правового інструментарію державної підтримки сільського господарства України в контексті забезпечення продовольчої безпеки, здобувач неодноразово підкреслював недосконалість державної підтримки у досліджуваній сфері суспільного життя. Разом із тим, теоретична та практична частини даного підрозділу тільки виграла, якби автором було вказано: за якими векторами варто робити оцінку результативності державної підтримки досліджуваної галузі у контексті забезпечення продовольчої безпеки.

Разом із тим, зазначені зауваження носять дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної А.В. Винниченком дисертаційної роботи та не знижують її достатній науково-теоретичний рівень й практичну значущість.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – як теоретичне підґрунтя для проведення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених теоретичним та практичним проблемам державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки; правотворчій діяльності – в процесі вдосконалення та розробки нормативно-правових актів різної юридичної сили, в нормах яких закріплюються адміністративно-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки; правозастосовній діяльності — з метою підвищення ефективності

діяльності суб'єктів державної підтримки розвитку сільського господарства України в контексті забезпечення продовольчої безпеки; освітньому процесі — в процесі підготовки підручників, навчальних посібників, а також лекцій і навчальних матеріалів з «Адміністративне право», «Господарське право», «Аграрне право», «Фінансове право» тощо.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених МОН України вимог.

Наведене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження «Адміністративно-правові засади державної підтримки сільського господарства як складової продовольчої безпеки» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для науки адміністративного права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю й обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її автор – Винниченко Андрій Вікторович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ –

доктор філософії у галузі права,

правовий аналітик

Громадської організації

«Інформаційно-аналітичний центр

«Сучасне аерокосмічне право»»

Діана ЛЕВЧЕНКО